

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Terugplaatsing na gedwongen uithuisplaatsing: een blik op de uitvoeringspraktijk

Bruning, M.R.; Asdonk, S. van der; Smeets, D.J.H.; Boven, H.J. van; Buisman, R.S.M.; Lenglet, M.J.E.; Alink, L.R.A.

Citation

Bruning, M. R., Asdonk, S. van der, Smeets, D. J. H., Boven, H. J. van, Buisman, R. S. M., Lenglet, M. J. E., & Alink, L. R. A. (2025). Terugplaatsing na gedwongen uithuisplaatsing: een blik op de uitvoeringspraktijk. *Tijdschrift Voor Familie- En Jeugdrecht*, 2025(7/8), 232-238. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4256211>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4256211>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Terugplaatsing na gedwongen uithuisplaatsing: een blik op de uitvoeringspraktijk

FJR 2025/42

In deze bijdrage bespreken wij de belangrijkste bevindingen uit ons onderzoek *Terugplaatsing na gedwongen uithuisplaatsing (2025) in opdracht van het WODC*. Dit onderzoek richt zich onder meer op de vraag hoe gedwongen uithuisplaatsingen van minderjarigen met een ondertoezichtstelling verlopen, in hoeverre wordt gewerkt aan een terugplaatsing en welke factoren voorspellen welke minderjarigen een grotere of kleinere kans hadden om teruggeplaatst te worden. In deze bijdrage staat de vraag centraal hoe deze bevindingen zich verhouden tot procedurele waarborgen en procedurele rechtvaardigheid van minderjarigen en ouders, waarbij ook enkele recente onderzoeksrapporten over de kinderopvangtoeslagenaffaire en uithuisplaatsing worden meegenomen.

1. Inleidend

Het thema uithuisplaatsingen van minderjarigen krijgt de afgelopen jaren veel aandacht, ook in de juridische literatuur. De toegenomen aandacht voor uithuisplaatsingen lijkt vooral te zijn aangezwengeld door berichten in de media over een mogelijke samenhang tussen de toeslagenaffaire en uithuisplaatsingen in gedupeerde gezinnen. Inmiddels zijn hierover verschillende onderzoeksrapporten naar buiten gebracht.² In het eindrapport van de Commissie Hamer van eind maart 2025 staat beschreven dat bijna alle 70 gedupeerde gezinnen die de commissie over de uithuisplaatsing heeft gesproken, aangaven dat de toeslagenaffaire een belangrijke rol heeft gespeeld in de uithuisplaatsing.³ De uithuisplaatsingen van de kinderen uit

deze gedupeerde gezinnen hadden volgens de commissie waarschijnlijk niet plaatsgevonden als de effecten van de toeslagenaffaire eerder waren gestabiliseerd. De commissie pleit ervoor dat het aantal uithuisplaatsingen in de toekomst zoveel mogelijk zal afnemen. Verder adviseert de commissie om vaker tussentijds te analyseren of de uithuisplaatsing nog de juiste keuze is en na te gaan of de situatie voor het kind met de uithuisplaatsing echt verbeterd is.⁴ Daags na het verschijnen van het rapport van de Commissie Hamer publiceerde de Raad voor de Rechtspraak ook een onderzoeksrapport naar de vraag in hoeverre financiële problemen als gevolg van de toeslagenaffaire een rol speelden bij beslissingen over uithuisplaatsing. Uit dit onderzoek blijkt dat, hoewel schulden vaak voorkwamen in de dossiers, geen enkel kind uitsluitend vanwege financiële problemen uit huis werd geplaatst en dat andere gezinsproblemen centraal stonden in de beslissingen.⁵ Ook een intern reflectie-onderzoek van de Raad voor de Kinderbescherming concludeerde dat voor de kinderen uit gedupeerde gezinnen waar de Raad de verzoeker van de uithuisplaatsing was, financiële problematiek niet de enige reden was voor een verzoek tot uithuisplaatsing.⁶ Wel maken de bevindingen van het onderzoek het aannemelijk dat voor gezinnen die vaak langdurig in een stressvolle situatie leefden, geldzorgen al aanwezige problematiek langer in stand hebben gehouden of zelfs versterkt. Verder werd geconcludeerd dat geldzorgen een belemmerende factor kunnen zijn geweest bij het toewerken naar terugplaatsing na een uithuisplaatsing.

Minderjarigen kunnen op vrijwillige of gedwongen basis uit huis worden geplaatst. Een uithuisplaatsing op gedwongen basis is alleen mogelijk met een (spoed)machtiging uithuisplaatsing in combinatie met een (voorlopige) maatregel van ondertoezichtstelling (OTS) of een gezagsbeëindigende maatregel. Deze maatregelen worden door de kinderrechter verleend. Voor een maatregel van OTS geldt dat het wettelijke doel in beginsel is om te werken aan een terugplaatsing van het kind naar huis.

Begin 2022 werd aandacht gevraagd voor de zorgen die er bestaan over de inspanningen die gecertificeerde instellingen verrichten om na een gedwongen uithuisplaatsing

1 Prof. dr. M.R. (Mariëlle) Bruning, mr. H.J. (Jolien) van Boven en mr. M.J.E. (Marieke) Lenglet zijn werkzaam bij de afdeling Jeugdrecht en Gezondheidsrecht van de Universiteit Leiden; dr. S. (Sabine) van der Asdonk, dr. D.J.H. (Daisy) Smeets, dr. R.S.M. (Renate) Buisman en prof. dr. L.R.A. (Lenneke) Alink zijn werkzaam bij Pedagogische Wetenschappen van de Universiteit Leiden.

2 CBS, *Samenloop jeugdbescherming en jeugdhulp met verblijf onder kinderen van gedupeerden van de kinderopvangtoeslagenaffaire*, 30 november 2022 (Erratum: 26 april 2023; volgens de meest recente schatting van het CBS zijn 2.090 kinderen (3,1%) uit gedupeerde gezinnen gedwongen uit huis geplaatst in de periode januari 2015 tot en met juni 2022), Raad voor de Kinderbescherming, *Breder kijken dan het kind. Een interne reflectie op de uithuisplaatsingen van kinderen van gedupeerde door de kinderopvangtoeslagenaffaire*, februari 2025; Jeugdzorg Nederland, *Reflectieverslag. Jeugdbescherming als er sprake is van financiële problematiek bij ouders*, december 2024. Inspectie J&V, *Het kind van de rekening. Waarom door de toeslagenaffaire gedupeerde gezinnen te maken kregen met een kindbeschermingsmaatregel*, september 2023.

3 Rapportage Commissie Toeslagen en uithuisplaatsingen, *Erfenis van onrecht. De blijvende impact van de toeslagenaffaire op het leven van uit huis geplaatste kinderen*, maart 2025, p. 4.

4 Rapportage Commissie Toeslagen en Uithuisplaatsingen, *Erfenis van onrecht. De blijvende impact van de toeslagenaffaire op het leven van uit huis geplaatste kinderen*, maart 2025, p. 4-5.

5 Raad voor de Rechtspraak, *De wegging van schulden bij uithuisplaatsingen – dossieronderzoek en aanbevelingen naar aanleiding van de kinderopvangtoeslagenaffaire*, Den Haag maart 2025.

6 Raad voor de Kinderbescherming, *Breder kijken dan het kind – een interne reflectie op de uithuisplaatsingen van kinderen van gedupeerden door de kinderopvangtoeslagenaffaire*, Den Haag 2025.

van een minderjarige te werken aan een terugplaatsing.⁷ Op verzoek van de Dienst Parlement en Wetenschap van de Tweede Kamer werd door de Universiteit Leiden een factsheet uithuisplaatsingen opgesteld, waarin de belangrijkste zorgen over uithuisplaatsingen vanuit juridisch en pedagogisch perspectief in kaart werden gebracht.⁸ Ook de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd constateert al sinds 2019 grote gebreken bij de uitvoering van maatregelen van kindbescherming, waaronder uithuisplaatsingen.⁹ Deze Inspectie concludeerde in juni 2022 op basis van dossieronderzoek (N=45) dat de gezinnen van alle onderzochte dossiers kampten met meervoudige problematiek op meerdere leefgebieden en dat in geen enkele casus het feitenonderzoek volledig op orde was.¹⁰ In de Eindevaluatie van de Wet herziening kindbeschermingsmaatregelen (2022) werd aandacht besteed aan de (geringe) rechtsbescherming van ouders en jeugdigen bij uithuisplaatsingen en werd onder meer aanbevolen om bij uithuisplaatsingen standaard een advocaat aan ouders en kind toe te voegen.¹¹ De Commissie Van Doijeweert, die in 2024 een advies over rechtsbescherming en rechtsstatelijkheid in het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming uitbracht, adviseerde ook dat ouders bij een uithuisplaatsing ondersteuning krijgen van een gespecialiseerde advocaat en dat kinderen in zaken van uithuisplaatsing bijstand krijgen van een bijzondere curator.¹² In het rapport van de Reflectiecommissie familie- en jeugdrechters van de rechtbanken en de gerechtshoven uit 2023 werd eveneens gepleit voor kosteloze rechtsbijstand voor ouders, ter compensatie van een gebrek aan procedurele rechtvaardigheid die ouders en pleegouders in jeugdzaaken ervaren en de disbalans tussen ouders en professionele instanties op de zitting.¹³

De voormalige Minister voor Rechtsbescherming Weerwind deed naar aanleiding van vragen uit de Tweede Kamer over de bovengenoemde zorgen de toezegging om onderzoek te laten uitvoeren naar de praktijk van uithuisplaatsingen en terugplaatsingen. De minister vond meer inzicht in de praktijk van terugplaatsing wenselijk, omdat dit informatie geeft

over het behalen van één van de doelstellingen van een OTS met uithuisplaatsing, namelijk dat ouders na een bepaalde tijd zelf de opvoedingsverantwoordelijkheid weer kunnen dragen.¹⁴ In reactie op de zorgen over rechtsbescherming bij uithuisplaatsing heeft hij in november 2022 tevens besloten om kosteloze rechtsbijstand door een advocaat beschikbaar te stellen voor ouders die te maken krijgen met procedures bij een eerste (spoed) uithuisplaatsing met een maatregel van OTS en bij gezagsbeëindiging.¹⁵ In december 2024 is een conceptwetsvoorstel Verbetering rechtsbescherming in de jeugdbescherming ter consultatie uitgezet, waarin belangrijke wijzigingen zijn opgenomen ter verbetering van de rechtsbescherming bij uithuisplaatsing.

In opdracht van het WODC hebben wij het door de minister toegezegde onderzoek naar uithuisplaatsingen en de praktijk van terugplaatsingen verricht.¹⁶ In deze bijdrage gaan wij nader in op de belangrijkste bevindingen uit ons onderzoeksrapport *Terugplaatsing na gedwongen uithuisplaatsing* (par. 2). Daarbij staat de vraag centraal hoe deze bevindingen zich verhouden tot procedurele waarborgen en procedurele rechtvaardigheid van minderjarigen en ouders. Wij zullen hier in de discussie op ingaan; hierbij zullen we ook de hierboven genoemde recente ontwikkelingen betrekken (par. 3).

2. Belangrijkste bevindingen onderzoeksrapport

2.1 *Introductie*

Het onderzoek betrof een multidisciplinair onderzoek waarin gedragswetenschappelijke en juridische onderzoekers nauw hebben samengewerkt. In het onderzoek is gebruikgemaakt van een *mixed-methods onderzoeksdesign*, waarbij drie deelstudies zijn uitgevoerd: (1) juridisch- en gedragswetenschappelijk literatuuronderzoek, (2) dossieronderzoek en (3) praktijkonderzoek. Het doel van het gedragswetenschappelijk literatuuronderzoek was het identificeren van factoren en interventies die volgens eerder (internationaal) onderzoek samenhangen met de kans op terugplaatsing. In deze bijdrage zullen de belangrijkste bevindingen uit deelonderzoeken 2 en 3 worden gepresenteerd. Voor het dossieronderzoek zijn bij zeven gecertificeerde instellingen – twee landelijke en vijf regionale – 456 willekeurig geselecteerde dossiers onderzocht, die betrekking hadden op kinderen waarvoor in 2018 een rechterlijke

7 Zie o.a. E. Huls, *Terug naar huis. Een kwalitatief (survey)onderzoek naar uithuisplaatsing en terugplaatsing van kinderen*, Defence for Children 2022; radioprogramma Argos 15 januari 2022 (NPO Radio 1 Gemist).

8 M.R. Bruning e.a., *Wetenschappelijke factsheet uithuisplaatsingen*, 9 februari 2022 (online te raadplegen via tweedekamer.nl).

9 Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd & Inspectie Justitie en Veiligheid, *Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd. Toezicht bij de jeugdbescherming en jeugdreclassering*, Utrecht: IGJ & IJenV november 2019; Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd & Inspectie Justitie en Veiligheid, *Voortgangsrapportage kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd*, Utrecht: IGJ & IJenV oktober 2020; Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd & Inspectie Justitie en Veiligheid, *Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd, landelijk rapport 2021 vervolgtoezicht*, Utrecht: IGJ & IJenV juli 2021.

10 Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, *Kwaliteit van feitenonderzoek rond de aanvraag van machtigingen voor uithuisplaatsingen*, Utrecht: IGJ juni 2022.

11 Bruning e.a. *Eindevaluatie Wet herziening Kinderbeschermingsmaatregelen. Nieuwe rechtsgronden in een haperend jeugdbeschermingsstelsel*, Den Haag: WODC 2022.

12 Adviescommissie rechtsbescherming en rechtsstatelijkheid in het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming, *Kinderen en ouders met recht goed beschermd*, januari 2024, p. 111.

13 Reflectiecommissie familie- en jeugdrechters van de rechtbanken en de gerechtshoven, *Recht doen aan kinderen en ouders*, februari 2023, p. 76 & 82.

14 *Aanhangsel Handelingen II* 2021/22, nr. 1850, p. 2.

15 Tijdelijke beleidsregel pilot kosteloze rechtsbijstand procedures in eerste aanleg met betrekking tot (spoed)uithuisplaatsing ex artikel 1:265b BW en gezagsbeëindiging ex de artikelen 1:266 juncto 1:267 BW, *Stcrt.* 2023, 26497. Op 1 januari 2023 is deze pilot van start gegaan voor gezagsbeëindigingen en vanaf 1 oktober 2023 wordt ook kosteloos een advocaat toegewezen aan ouders bij eerste (spoed)uithuisplaatsingsprocedures met een maatregel van OTS in eerste aanleg. De pilot geldt bijvoorbeeld niet voor verzoeken tot een verlenging van de uithuisplaatsing of een hoger beroep tegen een uithuisplaatsing.

16 Mariëlle Bruning, Sabine van der Asdonk, Daisy Smeets, Jolien van Boven, Renate Buisman, Marike Lenglet & Lenneke Alink, *Terugplaatsing na gedwongen uithuisplaatsing – de mate waarin er tijdens een uithuisplaatsing in het kader van een ondertoezichtstelling gewerkt wordt aan terugplaatsing*, Den Haag: WODC 2025.

machtiging uithuisplaatsing was uitgesproken.¹⁷ In het praktijkonderzoek zijn de ervaringen en meningen van professionals, ouders, pleegouders en jongeren verzameld via vragenlijsten (N=397) en interviews (N=34).

2.2 Dossieronderzoek

In het dossieronderzoek is gekeken naar de machtigingen uithuisplaatsingen uit 2018 en het verloop van de uithuisplaatsing tot eind 2023. Uit dit onderzoek blijkt dat de problematiek in de gezinnen waarvan een kind uit huis was geplaatst fors was en gezinnen vaak al een geschiedenis met jeugdzorg hadden. Zo had 41% van de kinderen al eerder een kinderbeschermingsmaatregel opgelegd gekregen en had 37% van de kinderen een eerdere uithuisplaatsing meegemaakt (van deze kinderen betrof dit in 58% een vrijwillige uithuisplaatsing). In 89% van de gezinnen was er voorafgaand aan de machtiging uithuisplaatsing van 2018 al een vorm van hulp ingezet. In meer dan de helft van de gezinnen speelden meer dan vier risicofactoren in de gezinssituatie; voor zo'n 20% betrof dat meer dan zes risicofactoren. Enkele van de meest voorkomende risicofactoren betroffen gescheiden ouders (79%), huiselijk geweld (57%), psychische klachten bij ouders (51%) en financiële problemen (46%).

Uit het dossieronderzoek blijkt ook dat de uithuisplaatsing opvallend vaak met een spoedmachtiging begon: in 43% van de dossiers was dit het geval en bij de gesloten geplaatste jeugdigen was dit percentage zelfs 65%. Verder blijkt dat veel minderjarigen door de rechter werden gehoord bij een beslissing over uithuisplaatsing, maar ook dat een aantal minderjarigen van twaalf jaar en ouder niet was gehoord (22%). Het is de vraag of deze niet door de rechter gehoorde minderjarigen hier zelf voor hebben gekozen; in de dossiers werd dat niet duidelijk. In meer dan de helft van de dossiers werden ouders niet bijgestaan door een advocaat (57%). Daarnaast is in de dossiers gekeken naar de doelen die waren geformuleerd in het kader van de kinderbeschermingsmaatregel. Hierbij viel op dat deze vaak zo breed waren geformuleerd, dat geen antwoord kon worden gegeven op de vraag in hoeverre deze aansloten bij de ontwikkelingsbedreigingen van uit huis geplaatste kinderen.

De meeste kinderen werden geplaatst in een gezinsvervangende omgeving, namelijk in een netwerkpleeggezin (31%), een bestandspleeggezin (36%) of een gezinshuis (6%). Daarnaast werd 27% in een residentiële instelling of in een crisisgroep geplaatst. In de bestudeerde dossiers is sprake van veel overplaatsingen; 42% van de uit huis geplaatste kinderen is na de verlening van de machtiging uithuisplaatsing in 2018 minstens één keer overgeplaatst. Gemiddeld werden deze kinderen 2,2 keer overgeplaatst tot het moment van dossierinzage. Een enkeling werd zelfs 13 keer overgeplaatst. Aangezien 37% van deze uit huis geplaatste kinderen al eerder een uithuisplaatsing meemaakte, ligt het totaal aantal overplaatsingen dat de kinderen hebben

meegemaakt nog hoger. In de dossiers was de verslaglegging over het contact van uit huis geplaatste minderjarigen met hun ouders en broertjes en zusjes zeer fragmentarisch en vaak summier. Ook waren er veel verschillen tussen gecertificeerde instellingen in de wijze waarop omgang en contact in het dossier werden vastgelegd. In 94% van de dossiers stond dat er een vorm van hulp was ingezet tijdens de uithuisplaatsing. Deze hulp was in de meeste gevallen gericht op het kind (54%), op de problematiek van de ouder (49%) en/of op het gezin (48%). In 17% van de dossiers waarin hulp werd ingezet, werd gerefereerd aan een wachtlijst.

Een belangrijke onderzoeksvraag die met het dossieronderzoek kon worden beantwoord, was hoe vaak terugplaatsing is gerealiseerd en welke factoren samenhangen met terugplaatsing. In 39% van de dossiers werd een terugplaatsing gerealiseerd binnen de periode van het onderzoek (tot eind 2023). Dit bleek niet altijd een duurzame terugplaatsing: voor ongeveer een kwart van de minderjarigen die zijn teruggeplaatst, werd op enig moment na de terugplaatsing om een nieuwe machtiging uithuisplaatsing verzocht (26%). Met name kenmerken gerelateerd aan de uithuisplaatsing en enkele ouderkenmerken bleken verband te houden met de kans op terugplaatsing van minderjarigen. De variabele die het sterkst in verband stond met een grotere kans op terugplaatsing was ingezette hulp gericht op de ouders gedurende de uithuisplaatsing (in de vorm van een gezinsgerichte behandeling of een behandeling gericht op de ouder). De kans op een terugplaatsing bleek meer dan twee keer zo groot wanneer dergelijke hulp was ingezet. Daarnaast bleek de kans op terugplaatsing kleiner naarmate een kind vaker was overgeplaatst en wanneer er bij de ouders sprake was van traumatische jeugdervaringen, beperkte opvoedingscapaciteiten of een verstandelijke beperking. In de analyses werd gelijktijdig gekeken naar al deze factoren. Dit betekent dat de gevonden verbanden significant bleven nadat rekening was gehouden met de invloed van de andere variabelen. Tot slot is exploratief onderzocht welke factoren in verband staan met een duurzame terugplaatsing. Uit onze resultaten bleek dat traumatische jeugdervaringen bij de ouders, huiselijk geweld in het gezin ten tijde van de uithuisplaatsing en een plaatsing in een residentiële setting samenhangen met een kleinere kans op duurzame terugplaatsing. Een belangrijke noot bij deze bevindingen is dat op basis van dit onderzoek geen causale conclusies kunnen worden getrokken. Zo zou het bijvoorbeeld kunnen dat in de gezinnen waar gezinsgerichte hulp werd ingezet, er op voorhand al sprake was van minder ernstige problematiek en/of een grotere motivatie voor hulpverlening, waardoor deze kinderen al een grotere kans hadden om teruggeplaatst te worden.

2.3 Praktijkonderzoek

In het voornamelijk kwalitatieve praktijkonderzoek zijn meningen en ervaringen verzameld van drie groepen deelnemers: 1) professionals die werkzaam zijn in de jeugdbescherming (o.a. medewerkers van gecertificeerde instellingen, pleegzorgaanbieders, Raad voor de Kinderbescherming, kinderrechtters; 131 vragenlijsten en 20

¹⁷ Voor de beantwoording van enkele kwalitatieve onderzoeksvragen zijn 98 dossiers uitgebreider gecodeerd. Een subset van 52 dossiers betrof een plaatsing in gesloten jeugdhulp en 28 dossiers betroffen een uithuisplaatsing bij de andere ouder; deze twee groepen zijn apart geanalyseerd.

interviews); 2) pleegouders en gezinshuisouders (161 vragenlijsten en 4 interviews); en 3) ouders en jongeren die ervaring hebben met een machtiging uithuisplaatsing (105 vragenlijsten en 11 interviews).

Professionals gaven in het onderzoek aan dat zij bij een gedwongen uithuisplaatsing vrijwel altijd werken aan terugplaatsing; dit is immers hun opdracht in de uitvoering van de OTS. Volgens professionals zijn er ook wel eens situaties waarin er *niet* aan terugplaatsing wordt gewerkt, maar zij geven ook aan dat dit zeer uitzonderlijk is (bijvoorbeeld in geval van seksueel misbruik door ouders of partnerdoding). Toewerken aan terugplaatsing gebeurt volgens professionals o.a. door hulp in te zetten om de thuissituatie te verbeteren, door contact tussen ouder en kind te faciliteren, te onderzoeken wat er nodig is voor een terugplaatsing en deze voorwaarden duidelijk aan ouders te communiceren. Van de ouders die een vragenlijst hadden ingevuld, had echter slechts een minderheid het gevoel dat er gewerkt werd aan terugplaatsing (24%). Onder de ouders wiens kinderen inmiddels weer thuis woonden, was dit gevoel vaker aanwezig (43%), maar nog steeds had bijna de helft van deze subgroep dit gevoel *niet* gehad (47%) (de antwoorden van de overige ouders waren minder eenduidig). Van de jongeren had ook iets meer dan de helft het gevoel dat niet was gewerkt aan terugplaatsing (57%).

Het gevoel van ouders en jongeren dat een terugplaatsing niet centraal stond, ontstond ten eerste door beperkte omgang. Professionals benadrukten dat het uitgangspunt tegenwoordig is om omgang zo snel mogelijk na de uithuisplaatsing op te starten, in tegenstelling tot enkele jaren geleden waarbij contact met ouder(s) in de eerste fase van de uithuisplaatsing regelmatig gepauzeerd werd om rust te creëren in de nieuwe situatie. Professionals in het onderzoek benadrukten dat hernieuwde inzichten op het gebied van o.a. hechting hebben geleid tot de visie dat contact en omgang vanaf de start van elke uithuisplaatsing essentieel is.¹⁸ Volgens de professionals wordt bijna altijd gestart met begeleide omgang om de veiligheid van het kind te bewaken en de ouder-kind interactie te observeren. Deze begeleiding gebeurt in de praktijk door wisselende partijen, zo kwam uit de gesprekken naar voren. Hoewel de gecertificeerde instelling dit soms doet, behoort omgangsbegeleiding volgens de professionals met wie is gesproken in feite niet tot de taken van de jeugdbeschermer. Ouders gaven in ons onderzoek aan dat zij zich bij begeleide omgang bekeken voelden en dat het lastig was om op een natuurlijke manier omgang te hebben met hun kind.

Een andere factor die eraan bijdroeg dat ouders de inzet om te werken aan terugplaatsing niet als dusdanig ervaren is het gevoel dat zij niet betrokken worden in de besluitvorming door de jeugdbescherming. Verschillende ouders gaven aan dat er nooit een plan van aanpak was gemaakt voor terugplaatsing of dat de voorwaarden voor terugplaatsing niet duidelijk waren dan wel tussentijds veranderden. Ook

hier was weer een discrepantie merkbaar tussen ouders en professionals, aangezien professionals juist aangaven dat ze duidelijk maakten welke doelen behaald moeten worden. Hoe kan het dan dat ouders dit niet zo ervaren? Een deel van de professionals en pleegouders noemde dat er in de praktijk veel verschillen zijn: niet iedere professional heeft dezelfde kijk op terugplaatsing en de inzet op dit gebied varieert. Dit betekent dat er bij een deel van de ouders misschien meer gedaan had kunnen worden om terugplaatsing te realiseren, zoals de ouders zelf aangaven. De meeste professionals gaven echter als verklaring dat veel ouders de inzet om te werken aan terugplaatsing niet als zodanig herkennen. Dat de doelen voor ouders niet duidelijk zijn, zou volgens professionals ook kunnen komen doordat er te veel gebruikgemaakt wordt van hulpverleningstaal en/of omdat de doelen vaak algemeen en abstract geformuleerd zijn. Tevens is het mogelijk dat de boodschap door stress en emoties niet bij de ouder binnenkomt. Als conclusie is in elk geval opgenomen dat de communicatie met ouders en jongeren een verbeterpunt is voor de praktijk, net als de mate waarin deze groepen worden betrokken in het proces van terugplaatsen. Jongeren noemden in dat kader vooral dat ze graag meer duidelijkheid krijgen over het opvoedperspectief. Niet alleen zichzelf maar ook pleegouders namens hen rapporteerden dat jongeren onvoldoende betrokken worden in het proces van uithuis- en terugplaatsing.

De werkwijze van de gecertificeerde instelling om een beslissing te nemen over het opvoedperspectief was een ander veelbesproken thema in dit onderzoek. In de interviews gaven professionals aan dat er geen standaard aanpak is om het opvoedperspectief van een kind te bepalen. Soms gebeurt dat via multidisciplinair overleg binnen de gecertificeerde instelling en soms worden extra hulpmiddelen ingezet, zoals de beoordelingsboog door een pleegzorgorganisatie of een extern perspectiefonderzoek bijvoorbeeld door het Nederlands instituut voor Forensische psychiatrie en psychologie (NIFP). Rechter en medewerkers van de Raad voor de Kinderbescherming gaven aan dat dit soort externe onderzoeken van grote meerwaarde zijn voor de onderbouwing van een perspectiefbesluit. Sommige onderzoeken of instrumenten bleken niet in elke regio beschikbaar, wat als knelpunt werd genoemd: een beslissing over het opvoedperspectief van een kind mag volgens verschillende deelnemers niet afhangen van de woonplaats van een kind. Uit de gesprekken met pleegouders en ouders bleek ook dat de verschillende werkwijzen tot verwarring leiden over de rolverdeling tussen de gecertificeerde instelling en de pleegzorgaanbieder, met name wanneer de pleegzorgorganisatie het perspectiefonderzoek uitvoerde terwijl de gecertificeerde instelling de beslissing over terugplaatsing nam. Over de objectiviteit van deze uitvoerende instantie is ook gesproken, waarbij een deel van de ouders en jongeren de zorg uitte of de gecertificeerde instelling wel voldoende zorgvuldig onderzoek doet naar de noodzaak van de uithuisplaatsing en mogelijkheden tot terugplaatsing. Zowel ouders als jongeren rapporteerden het gevoel dat een jeugdbeschermer een negatief beeld had over een ouder of partij

18 Zie ook de Richtlijn Uithuisplaatsing, die in 2023 is aangepast tot de Richtlijn Uithuisplaatsing en terugplaatsing, zie <https://richtlijnenjeugdhulp.nl/uithuisplaatsing-en-terugplaatsing/>.

koos voor de andere ouder, wat volgens hen impact kan hebben gehad op de besluitvorming over terugplaatsing. Naast bovengenoemde knel- en verbeterpunten kwamen nog verschillende andere punten uit het praktijkonderzoek naar voren. In zowel de vragenlijsten als de interviews werden opvallend vaak factoren gerelateerd aan het jeugdzorgstelsel genoemd die volgens de deelnemers de kans op terugplaatsing negatief beïnvloeden. Gesignaleerde factoren waren bijvoorbeeld de decentralisatie van het stelsel, capaciteitsgebrek bij gecertificeerde instellingen en wachtlijsten voor passende hulp. Deze problemen zijn volgens professionals zo groot dat ze er soms wakker van liggen. Verder is het belang van nazorg na terugplaatsingen benadrukt. Met name pleegouders, ouders en jongeren gaven aan dat er meer begeleiding nodig is bij het terugplaatsen van kinderen. Hoewel een wenperiode en opbouw in omgang (met bijvoorbeeld een nachtje slapen bij de ouders) vaak genoemd zijn om toe te werken naar terugplaatsing, gaven de betrokkenen aan dat uitdagingen bij de dagelijkse routines pas na de terugplaatsing aan het licht komen. Juist in deze periode hebben zij extra steun en begeleiding nodig.

3. Discussie

In het eindrapport van deze studie hebben wij in de discussie een groot aantal punten belicht en verschillende aanbevelingen gedaan, die gezien de beperkte omvang van deze bijdrage niet volledig kunnen worden besproken. In deze bijdrage analyseren wij de resultaten uit het eindrapport in het licht van procedurele waarborgen (vgl. art. 6 en 8 EVRM)¹⁹ en procedurele rechtvaardigheid. Met het begrip 'procedurele rechtvaardigheid' wordt bedoeld in welke mate mensen in juridische procedures zich gezien en gehoord voelen.²⁰ In de theorievorming rondom het begrip 'procedurele rechtvaardigheid' staat de vraag centraal in hoeverre mensen ervaren dat zij op een rechtvaardige of eerlijke manier behandeld worden door autoriteiten, waarbij participatie belangrijk is.²¹

3.1 Spoeduisplaatsingen

Uit het dossieronderzoek blijkt dat uithuisplaatsingen in 2018 regelmatig met een spoedmachtiging werden uitgevoerd (65% voor plaatsingen in accommodaties voor gesloten jeugdhulp; en 43% voor plaatsingen in andere voorzieningen van jeugdhulp met verblijf). Deze hoge percentages verdienen wat ons betreft aandacht, aangezien de rechtsbescherming voor ouders en minderjarigen aanmerkelijk

slechter is omdat zij pas uiterlijk twee weken na de spoeduisplaatsing door de kinderrechter worden gehoord. De uitvoering van spoeduisplaatsingen is voor ouders en minderjarigen vaak ingrijpend. De uithuisplaatsing is namelijk doorgaans onverwachts, waarbij ouders en kinderen niet of nauwelijks afscheid van elkaar kunnen nemen en regelmatig weinig tijd hebben om de spullen van de minderjarige in te pakken.²² Daarbij is opvallend dat uit ons dossieronderzoek blijkt dat 44% van de minderjarigen die met een spoedmachtiging uit huis worden geplaatst, weer werden teruggeplaatst. Daarentegen werd 36% van de minderjarigen met een reguliere machtiging uithuisplaatsing teruggeplaatst. Dit roept de vraag op of de spoeduisplaatsing voor in ieder geval een deel van de minderjarigen die werden teruggeplaatst daadwerkelijk noodzakelijk was. Het feit dat ouders en minderjarigen bij een spoeduisplaatsing maximaal twee weken na de verlening van de spoedmachtiging door de rechter worden gehoord, staat op gespannen voet met de procedurele eisen die voortvloeien uit art. 8 EVRM. Al in 2002 wees het Europese Hof voor de Rechten van de Mens Nederland hier op.²³ Uit recent onderzoek van de Raad voor de Rechtspraak (maart 2025) blijkt bovendien dat de rechterlijke motivering verschilt tussen een machtiging spoeduisplaatsing en een reguliere machtiging uithuisplaatsing: uit dossieronderzoek (n=397) bleek dat 90,8% van de reguliere maatregelen door de rechter concreet waren gemotiveerd, terwijl slechts 31,1% van de spoedmaatregelen concreet waren gemotiveerd.²⁴ Het recht op een gemotiveerde beslissing vloeit voort uit relevante uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens²⁵ en is vanuit het perspectief van procedurele waarborgen en procedurele rechtvaardigheid van wezenlijk belang. Aangezien procedurele waarborgen bij een spoedmachtiging vaker achterblijven, adviseren wij in ons rapport dat terughoudender wordt omgegaan met spoeduisplaatsingen. Daarbij is het belangrijk dat wanneer een spoeduisplaatsing toch noodzakelijk lijkt te zijn omdat de veiligheid van het kind dermate in het geding is dat geen zitting kan worden afgewacht, alles wordt geprobeerd door de rechtbank om ouders en kinderen zo spoedig mogelijk te horen.

19 Zie o.a. Mariëlle Bruning, Sabine van der Asdonk, Daisy Smeets, Jolien van Boven, Renate Buisman, Marike Lenglet & Lenneke Alink, *Terugplaatsing na gedwongen uithuisplaatsing – de mate waarin er tijdens een uithuisplaatsing in het kader van een ondertoezichtstelling gewerkt wordt aan terugplaatsing*, Den Haag: WODC 2025, par. 3.1.2.2.

20 In de sociale wetenschappen bestaat een traditie van onderzoek naar het begrip 'procedurele rechtvaardigheid' dat is geïntroduceerd door Tyler; zie S. Rap (2023), Participatie in het jeugdstrafrecht: in hoeverre ervaren jongeren procedurele rechtvaardigheid? *Tijdschrift voor Criminologie*, 65 (1-2), 68-86.

21 S. Rap (2023), Participatie in het jeugdstrafrecht: in hoeverre ervaren jongeren procedurele rechtvaardigheid? *Tijdschrift voor Criminologie*, 65 (1-2), p. 71-72.

22 Vgl. ook de uitspraak van Hof Amsterdam op 7 januari 2025, ECLI:NL:GHAMS:2025:25, waarin een gecertificeerde instelling aansprakelijk werd gesteld op basis van onrechtmatigheid van de wijze waarop een spoeduisplaatsing is uitgevoerd (een veertienjarige jongen werd in de schoolpauze vanuit de kantine van zijn school opgehaald door de jeugdbeschermer en geüniformeerde politieagenten en is meegenomen in een van de twee als zodanig herkenbare, gereed staande politieauto's, 'als ware hij verdacht van een schijnbaar ernstig strafbaar feit').

23 EHRM 17 december 2002, appl.nr. 35731/97 (*Venema/Nederland*).

24 Raad voor de Rechtspraak, *De weging van schulden bij uithuisplaatsingen. Dossieronderzoek en aanbevelingen naar aanleiding van de kinderopvang-toeslagenaffaire*, Den Haag maart 2025, p. 29. Een motivering die in dit onderzoek als 'concreet genoeg' is aangemerkt, beschreef de redenen voor de uithuisplaatsing concreet genoeg om die te kunnen coderen; een motivering met bijv. alleen de standaardtekst die de wettelijke vereisten voor een uithuisplaatsing beschreef, werd in dit onderzoek niet aangemerkt als een concrete motivering. Uit dit onderzoek blijkt ook dat voor 64,3% van de kinderen minstens één niet concreet gemotiveerde beschikking aanwezig was in het traject van uithuisplaatsing.

25 EHRM 10 september 2019, 37283/13 (*Strand Lobben/Noorwegen*), par. 225; EHRM 14 januari 2003, 27751/95 (*K.A./Finland*), par. 103-104.

3.2 Doelen, motivering en dossiervoering

Uit ons dossieronderzoek blijkt dat de doelen van een uithuisplaatsing vaak breed zijn geformuleerd. Daarom kon niet getoetst worden in hoeverre de ontwikkelingsbedreigingen die ten grondslag lagen aan de beslissing tot uithuisplaatsing en de opgestelde doelen op elkaar aansloten. Het is dus ook onduidelijk in hoeverre de ingezette hulpverlening in teken stond van het wegnemen van de bedreigingen en het bereiken van de doelen. Uit het praktijkonderzoek bleek ook dat ouders niet altijd begrepen aan welke doelen moest worden gewerkt. Dit komt overeen met eerdere bevindingen van de IGJ²⁶ en raakt ook aan de conclusie van de Commissie Hamer (2025) dat slechts in een klein deel van de door hen geanalyseerde dossiers expliciet concrete voorwaarden voor terugplaatsing vanuit de gecertificeerde instelling worden genoemd.²⁷

Wij concluderen in ons onderzoek dat de te bereiken doelen bij een gedwongen uithuisplaatsing beter moeten worden vastgelegd en gecommuniceerd, niet alleen om duidelijkheid en transparantie te bieden aan ouders en jeugdbeschermers die de uitvoering van een uithuisplaatsing eventueel moeten overnemen, maar ook ter legitimatie van de inbreuk op het gezinsleven en ter toetsing van de noodzakelijkheid.

Uit ons dossieronderzoek blijkt verder dat sommige informatie, zoals informatie over het verloop van contact met de ouders gedurende een uithuisplaatsing, soms moeilijk of zelfs helemaal niet in dossiers is terug te vinden en dat de dossiervorming per gecertificeerde instelling verschilt. Dit wordt bevestigd in het recente rapport van de Raad voor de Rechtspraak; uit hun uitgebreide dossieronderzoek (n=397) blijkt ook dat dossiers van gecertificeerde instellingen verschillen waardoor soms meer en soms minder informatie gevonden kon worden.²⁸ Ook wordt in dit rapport genoemd dat dossiers in sommige situaties informatie bevatten die tegenstrijdig was, mede omdat oude informatie telkens opnieuw werd gebruikt terwijl niet duidelijk was of deze nog accuraat was.²⁹ Dit is ook vastgesteld in het rapport van de Commissie Hamer; genoemd wordt dat een groot deel van de dossiers van de Raad voor de Kinderbescherming en de gecertificeerde instellingen uit hun dossieronderzoek 'oude' informatie (ouder dan twee jaar) bevat en dat sprake is van inconsistente rapportage. De meerderheid van de ouders met wie de commissie Hamer sprak (n=64), gaf aan ervaren te hebben dat beslissingen werden genomen op basis van beperkte en vaak verouderde informatie, zonder dat actuele ontwikkelingen opnieuw werden beoordeeld en zonder

dat zij voldoende schriftelijke onderbouwing kregen over waarom bepaalde beslissingen werden genomen.³⁰ Ook is te lezen dat in een aantal van de door hen onderzochte dossiers normatief of veroordelend taalgebruik staat.³¹ Al deze bevindingen raken aan een gebrek aan procedurele rechtvaardigheid voor ouders en minderjarigen. In ons praktijkonderzoek noemden ouders eveneens regelmatig dat de gecertificeerde instelling naar hun mening onvoldoende zorgvuldig onderzoek heeft gedaan naar de noodzaak van een uithuisplaatsing en de mogelijkheden tot terugplaatsing.³² Daarbij hadden sommige ouders het gevoel dat medewerkers van gecertificeerde instellingen vooringegenomen handelden en noemden daarbij dat feitenonderzoek of waarheidsvinding essentieel is.

3.3 Variatie in werkwijzen en methodieken

In ons onderzoek werd ook een variëteit aan verschillen geconstateerd tussen gecertificeerde instellingen in Nederland ten aanzien van het inzetten van methodieken voor beslissingen over omgang, opvoedperspectief en mogelijke terugplaatsing van het kind. Ook blijkt de rolverdeling tussen gecertificeerde instellingen, pleegzorgaanbieders en andere betrokken professionals bij het voorbereiden van dergelijke beslissingen te verschillen. Dit raakt dit aan de vraag of uithuisplaatsingsbeslissingen in Nederland niet dermate verschillend worden voorbereid en onderbouwd dat de rechtsgelijkheid in het gedrang komt. Het is volgens ons daarom belangrijk dat onderzocht wordt hoe meer uniformiteit kan worden gerealiseerd in zowel de dossiervoering als het nemen van dergelijke beslissingen die voor ouders en minderjarigen ingrijpend zijn. Daarbij blijft voortdurende aandacht voor zorgvuldig feitenonderzoek bij beslissingen over uithuisplaatsing van groot belang. De aanhoudende en structurele problemen in dossiervoering, die ondanks diverse verbeteracties nog altijd bestaan, zijn onaanvaardbaar en vragen om onmiddellijke verbetering. Onzorgvuldige of onvolledige dossiervorming kan leiden tot schrijnende situaties voor kinderen en gezinnen. Dat moet veranderen; de dossiervoering moet zorgvuldiger en transparanter. Het is bovendien nodig dat professionals hierin structureel worden opgeleid.

26 Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, *Kwaliteit van feitenonderzoek rond de aanvraag van machtigingen voor uithuisplaatsingen*, Utrecht: IGJ juni 2022.

27 Bijlage 8: Dossieranalyse, p. 20 & 25, in: Rapportage Commissie Toeslagen en Uithuisplaatsingen, *Erfenis van onrecht. De blijvende impact van de toeslagenaffaire op het leven van uit huis geplaatste kinderen*, maart 2025. Zo stelt de commissie dat in sommige dossiers de eisen voor terugplaatsing gekoppeld worden aan (financiële) stabiliteit, zonder dat dit wordt geconcretiseerd of afgebakend. "Daardoor is het lastig is om te beoordelen of en wanneer de doelen zijn behaald", aldus de commissie Hamer (p. 20).

28 Raad voor de Rechtspraak, *De weging van schulden bij uithuisplaatsingen*, maart 2025, p. 42.

29 Raad voor de Rechtspraak, *De weging van schulden bij uithuisplaatsingen*, maart 2025, p. 42.

30 Bijlage 7: Bevindingen uit gesprekken met kinderen en ouders, p. 29, in: Rapportage Commissie Toeslagen en Uithuisplaatsingen, *Erfenis van onrecht. De blijvende impact van de toeslagenaffaire op het leven van uit huis geplaatste kinderen*, maart 2025.

31 Bijlage 8: Dossieranalyse, p. 20 & 25, in: Rapportage Commissie Toeslagen en Uithuisplaatsingen, *Erfenis van onrecht. De blijvende impact van de toeslagenaffaire op het leven van uit huis geplaatste kinderen*, maart 2025.

32 Dat in dossiers en rapporten vaak onvoldoende onderscheid wordt gemaakt tussen feiten en meningen, is al in verschillende eerdere onderzoeken onder de aandacht gebracht, zie o.m. F. Juffer, *Beslissingen over kinderen in problematische opvoedingssituaties. Inzichten uit gehechtheidsonderzoek*, Den Haag: Raad voor de Rechtspraak 2023 (Research Memoranda 2023/5); J.I. Huijter, *Leren van het verleden voor het heden. Een dossierstudie naar de rechtvaardiging van jeugdbescherming in de praktijk* (diss. Universiteit Utrecht), Utrecht: Universiteit Utrecht 2020; Nederlands Jeugdinstituut, *De wettelijke kaders van de jeugdbescherming - Inventariserende studie naar de heersende opvattingen over aanscherping van de rechtsgronden voor kindbeschermingsmaatregelen*, Utrecht 2020.

3.4 *Communicatie*

Uit ons onderzoek blijkt dat verschillend wordt gedacht over de communicatie tussen de gecertificeerde instellingen, ouders en jeugdigen. Professionals gaven aan dat wordt ingezet op een heldere communicatie met ouders en jeugdigen, terwijl ouders en jeugdigen vaak aangaven dat zij onvoldoende werden betrokken en onvoldoende werden geïnformeerd over bijvoorbeeld het opvoedperspectief. Het is opmerkelijk dat in ons onderzoek ook de meeste pleegouders aangaven dat kinderen nauwelijks worden betrokken bij het proces van terugplaatsing. Ook in de eerdere onderzoeken van de Raad voor de Rechtspraak (reflectiecommissie familie- en jeugdrechters) en de Commissie Van Doijeweert is genoemd dat ouders en jeugdigen ontevreden zijn over de communicatie met jeugdbeschermers. In het recente rapport van de commissie Hamer wordt dit ook benoemd: *“de meerderheid van de ouders benoemde dat hun inbreng werd genegeerd en dat zij zich geen volwaardige gesprekspartner voelde (...) Een deel van de gesproken ouders miste erkenning van hun ouderschap en de mogelijkheid om mee te denken over de stappen die nodig en wenselijk waren.”*³³ Jeugdigen vertelden aan de commissie dat zij langdurig in onzekerheid leefden omdat zij niet geïnformeerd werden over waarom ze uit huis werden geplaatst, waar ze werden geplaatst, hoe lang ze hier moesten blijven en hoe het contact met hun ouder(s) en eventuele andere gezinsleden zou verlopen.³⁴ In ons onderzoek is gebleken dat ouders en jongeren graag eerder uitleg krijgen over het opvoedperspectief. Zelfs als hier nog geen duidelijkheid over geboden kan worden, willen ze hier graag heldere communicatie over. Ook als de boodschap negatief is – bijvoorbeeld dat er geen perspectief bestaat op terugplaatsing – willen ze hierover liever worden geïnformeerd dan zonder informatie in onzekerheid te blijven. Niet alleen is het vanuit het perspectief van procedurele rechtvaardigheid belangrijk voor ouders en jeugdigen dat zij worden gezien en gehoord, maar ook schrijft zowel art. 12 IVRK als art. 8 EVRM en relevante jurisprudentie voor dat minderjarigen en ouders gehoord moeten worden in alle fasen van het besluitvormingsproces en dat hun stem serieus genomen moet worden.³⁵ Dit pleit voor een voortdurende aandacht voor verbetering van deze communicatie.

3.5 *Verbetering rechtsbescherming*

Ook in dit onderzoek is weer duidelijk geworden dat de rechtsbescherming van minderjarigen en ouders verbetering verdient.³⁶ Zo adviseerden wij dat in de wet een recht

op omgang bij uithuisplaatsing moet worden vastgelegd. Met het nieuwe conceptwetsvoorstel Versterking rechtsbescherming in de jeugdbescherming van december 2024 wordt aan deze verbetering een enorme impuls gegeven.³⁷ Belangrijke verbeteringen betreffen kort gezegd het recht op omgang tussen het uit huis geplaatste kind en diens ouders en broertjes en zusjes direct na de uithuisplaatsing en de rechterlijke toetsing van het opvoedperspectief van het kind. Daarnaast biedt dit conceptwetsvoorstel op andere belangrijke punten een versterking van de positie van uit huis geplaatste kinderen en hun ouders. Zo komt er een wettelijke basis voor rechtsbijstand aan ouders bij elke beslissing tot uithuisplaatsing, wordt de leeftijdsgrens voor het horen van kinderen door de kinderrechtter verlaagd van twaalf naar acht jaar en wordt de termijn waarbinnen ouders en minderjarigen na een spoed uithuisplaatsing moeten worden gehoord, verkort van twee weken naar één week. Verder wordt de termijn voor hoger beroep tegen een machtiging uithuisplaatsing verkort van drie maanden naar zes weken, zodat sneller een einduitspraak kan worden gerealiseerd. Wij denken dat rechtsbijstand de positie van ouders in uithuisplaatsingsprocedures versterkt, zowel ten aanzien van juridische procedures als bij de uitvoering van een uithuisplaatsing. Wij wensen een dergelijke versterking ook toe aan minderjarigen die met een uithuisplaatsing te maken krijgen. Een advocaat, bijzondere curator of steunfiguur zou jeugdigen kunnen ondersteunen tijdens procedures en zou hun stem beter kunnen laten horen bij alle beslissingen over uithuisplaatsingen.

33 Bijlage 7: Bevindingen uit gesprekken met kinderen en ouders, p. 28, in: Rapportage Commissie Toeslagen en Uithuisplaatsingen, *Erfenis van onrecht. De blijvende impact van de toeslagenaffaire op het leven van uit huis geplaatste kinderen*, maart 2025.

34 Bijlage 7: Bevindingen uit gesprekken met kinderen en ouders, p. 36, in: Rapportage Commissie Toeslagen en Uithuisplaatsingen, *Erfenis van onrecht. De blijvende impact van de toeslagenaffaire op het leven van uit huis geplaatste kinderen*, maart 2025.

35 Vgl. ook EHRM 3 september 2015, appl.nr. 10161/13 (*M&M/Kroatie*).

36 Vgl. ook Bruning e.a., *Eindevaluatie Wet herziening kindbeschermingsmaatregelen. Nieuwe rechtsgronden in een haprend jeugdbeschermingsstelsel*, Den Haag: WODC 2022.

37 Wet wijziging van boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten in verband met de verbetering van de rechtsbescherming van kinderen en ouders bij maatregelen van kindbescherming (Wet versterking rechtsbescherming in de jeugdbescherming), december 2024 (online te raadplegen via internetconsultatie.nl).